

غایة المامول من علم الاصول (کتاب)

«غایة المامول من علم الاصول» تقریرات درس [خارج اصول](#) آیت‌الله سید [ابوالقاسم خویی](#) است که به قلم آیت‌الله شیخ [محمد تقی جوهری](#) به رشته تحریر درآمده است.

فهرست مندرجات

- ۱ - ساختار کتاب
- ۲ - گزارش محتوا
- ۳ - جلد اول
- ۴ - وضعیت کتاب
- ۵ - فهرست منابع
- ۶ - پانویس
- ۷ - منبع

ساختار کتاب

مباحث کتاب همانند سایر آثار معاصرش در ضمن فصول و بخش‌های متعددی تنظیم شده است و خواننده به راحتی می‌تواند مطلب مورد نیاز خود را جستجو نماید.

گزارش محتوا

جلد اول

این جلد از کتاب با مبادی [علم اصول](#) شروع شده

[۱۱](#) غایة المامول من علم الاصول ، آیت‌الله سید ابوالقاسم خویی، ج ۱، ص ۹۳.

و مشتمل بر مباحث زیر است: بحث [وضع](#) ، [صحیح و اعم](#) ، مبحث اشتراک، [مشتق](#) ، [اوامر](#) ، مبحث [طلب و اراده](#) ، [تعبدیت و توصلیت](#) ، بحث [اجزاء](#) ، [مقدمه واجب](#) ، [وجوب مطلق و مشروط](#) ، [معلق و منجز](#) ، [وجوب نفسی و غیری](#) ، بحث [ضد](#) ، نواهی و مفاد آن، بحث [اجتماع امر و نهی](#) ، [مفاهیم](#) ، [عموم و خصوص](#) ، [مطلق و مقید](#) ، و [مجمل و مبین](#).

جلد دوم کتاب از مباحث قطع آغاز شده و با بحث [اجتهاد](#) و [تقلید](#) خاتمه می‌یابد

[۱۲](#) غایة المامول من علم الاصول ، آیت‌الله سید ابوالقاسم خویی، ج ۲، ص ۵.

. در این دو جلد مؤلف نظریات و نوآوری‌هایی دارند که به چند مورد از آنها اشاره می‌شود:

۱- [تعهد](#) و مساله [وضع](#) : بر اساس این دیدگاه، هر یک از کاربران واژه‌ها، خود به راستی واضع خواهند بود، چرا که وضع همان تعهد است و متعهد شدن هر کاربر، به این مطلب، است که در هنگام فهماندن معنایی معین، تنها واژه معینی را به کار برد که به تعهد کننده مربوط می‌شود؛ بنابراین هر یک از کاربران واژه‌ها، خود واضع همان واژه‌ها خواهند بود و دلالتی که از چنین وضعی برمی آید، دلالت تصدیقی است نه اینکه تنها دلالت تصویری باشد.

۲- ابراز و مساله [انشاء](#) : بر اساس این دیدگاه، ملول مستقیم اوامر و نواهی همان ابراز چیزی است نفسانی و اعتباری، نه [وجوب](#) یا [حرمت](#) . با این نظریه مساله شرط متأخر نیز حل می‌شود. البته لازم نیست ابراز به واسطه واژه یا ساختار لفظی ویژه‌ای باشد بلکه به کمک هر چیزی، می‌توان مقصود خود را در انشاء ابراز کرد چه گفتار، چه کردار چه اشاره و مانند آن.

۳- تخصیص و مساله [وضع حروف](#) : [آیت‌الله خویی حروف](#) را وضع شده برای دلالت بر فهماندن تخصیص و [تصنیق](#) مفاهیم اسمی می‌داند بنابراین نظریه، ملول حروف تنها تصویری نبوده بلکه تصدیقی خواهد بود.

۴- مساله [شهرت فتوایی](#) : به نظر مؤلف شهرت فتوایی، تنها در جایی می‌تواند ضعف [سند](#) روایتی را جبران کند یا روایت صحیحی را از اعتبار دور سازد که شهرت فتوایی از سوی ققیهان پیشین باشد و از سوی دیگر شهرت فتوایی به خودی خود [حجت](#) نیست بلکه نهایت چیزی که درباره آن می‌توان گفت این است که پدید آورنده ظن و گمان به صدور روایت از معصوم- علیه‌السلام- است.

۵- مساله اطلاق: بر اساس نظریه استاد، [اطلاق](#) در گستره ملول واژگانی نیست بلکه این [عقل](#) است که به یاری مقدمات حکمت، اطلاق را درمی یابد. می‌توان گفت که اطلاق در انجام، ملول همین مقدمات است، بدین سان، اطلاق خود، واژه و سخن نیست تا از کتاب یا [سنت](#) بشمار آید بلکه دلالتی است که از سکوت در مقام بیان برمی آید.

۶- مساله استصحاب: در نگاه [آیت‌الله خویی](#) ، [استصحاب اماره](#) است و نه [اصل عملی](#) . البته [اماره](#) بودن استصحاب در طول امارت دیگر است و نه در کنار آنها و برای همین است که

همه امارات دیگر بر استصحاب مقدم است. ایشان تصریح می‌کنند: دلیل‌های حجت بودن استصحاب، **تعبد** به پابرجایی **یقین** سابقه در حالت **شک** است و نه تعبد به عمل به یقین در زمان شک و میان آن دو تعبیر تفاوت بسیار است.

۷- مثبتات امارات و اصول: میان اصولیین معروف است تنها مثبتات امارات **حجت** است و نه اصول و در این مطلب، میان انواع امارات فرقی نیست. استاد در این مورد می‌گوید: چون امارات، واقع نگردد و از خارج گزارش می‌دهند پس به همان گونه از مدلول‌های التزامی خویش هم حکایت دارند. چرا که هم ثبوتاً و هم اثباتاً میان مدلول اصلی و **مدلول التزامی** ملازمه وجود دارد اما در اصول نگاه به واقع نیست تنها مدلول مطابقی خود را اثبات می‌کند و نه لوازم آن را. در آخر لازم به ذکر است که **آیت‌الله خویی** نظریات **استاد نائینی** را به عنوان «شیخنا الاستاد»، مرحوم حاج شیخ **محمدحسین اصفهانی** را به عنوان «بعض مشایخنا المعاصرین» و مرحوم **آقا ضیاء عراقی** را به عنوان «بعض الاساطین» عرضه نموده و بالاخره نظر برگزیده خود را مطرح می‌نمایند.

وضعیت کتاب

کتاب حاوی پاورقی‌های ارزشمندی است و ارجاعات خوبی به سایر آثار اصولی داده شده است. فهرست مطالب هر یک از مجلدات در انتهای همان جلد ذکر شده است.

فهرست منابع

- ۱- مقدمه و متن کتاب
- ۲- نوآوری‌های اصولی و فقهی آیت‌الله خویی، فیاض محمد اسحاق، مجله فقه پائیز و زمستان ۱۳۷۷ شماره ۱۷ و ۱۸ ص ۳۱۹-۳۴۳.

پانویس

۱. [↑](#) غایة المامول من علم الاصول ، آیت‌الله سید ابوالقاسم خویی، ج ۱، ص ۹۳.
۲. [↑](#) غایة المامول من علم الاصول ، آیت‌الله سید ابوالقاسم خویی، ج ۲، ص ۵.

منبع

نرم افزار جامع اصول الفقه، مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی.

رده‌های این صفحه: [کتاب شناسی](#) | [کتاب اصولی شیعه](#)